УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО
ФАКУЛТЕТ "ПРИЛОЖНА ИНФОРМАТИКА И СТАТИСТИКА"
КАТЕДРА "ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ И КОМУНИКАЦИИ"

РЕЗЮМЕТА НА НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

на

д-р Елена Юриева Филипова

Кандидат в конкурс за заемане на академична длъжност "главен асистент"

по професионално направление **3.8. "Икономика",**

научна специалност "Информационни и комуникационни технологии в икономиката (Информационни технологии за хора със специални образователни потребности)"

обнародван в ДВ, **бр. 71** от **07.08.2026 г.**

гр. София,
2026 г.

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY
FACULTY "APPLIED INFORMATICS AND STATISTICS"
DEPARTMENT "INFORMATION TECHNOLOGIES AND COMMUNICATIONS"

ABSTRACTS OF SCIENTIFIC PUBLICATIONS

of

Elena Yurieva Filipova, PhD

Candidate in the competition for the academic position "Chief Assistant Professor"

in professional field **3.8. "Economics",**

scientific specialty "Information and Communication Technologies in Economics (Information Technologies for People with Special Educational Needs)"

promulgated in the State Gazette, **issue 71** of **07.08.2026**

Sofia,
2026

Статии и студии, индексирани в други международни бази данни с научна информация

1. **Филипова, Е. (2025). Дигитална трансформация и достъпността на образованието за хората със зрителни увреждания. Икономически и социални алтернативи, 31(3), 100–116.**

   https://doi.org/10.37075/ISA.2025.3.07

Резюме: Онлайн образованието се утвърждава като съществен механизъм за гарантиране на равнопоставен достъп до учебни ресурси за лица с нарушено зрение. С оглед на факта, че над 2.2 милиарда души по света са засегнати от различни форми на зрително увреждане, дигиталното обучение, което е съобразено с принципите на достъпност, играе ключова роля в преодоляването на системни бариери пред образователното включване.

Развитието на образователните технологии през последните десетилетия доведе до радикална трансформация на начина, по който се организира и осъществява обучението. Онлайн формите на обучение, които в миналото се разглеждаха като допълнение към традиционното образование, днес заемат централно място в образователните системи по света. Въпреки тази еволюция, равният достъп до цифрово обучение остава ограничен за много социални групи, включително за лицата със зрителни затруднения.

Настоящата статия изследва както потенциалните ползи, така и основните предизвикателства, свързани с онлайн образованието за хора с нарушено зрение, като представя добри практики и иновативни подходи от различни страни.

Ключови думи: онлайн образование, хора със зрителни увреждания, приобщаващо обучение, международни стандарти за достъпност, дигитална трансформация.

Digital Transformation and Accessibility to Education for People with Vision Impairment

Abstract: Online education has been recognized as an essential mechanism for guaranteeing equal access to academic resources for individuals with vision impairment. Considering the fact that over 2.2 billion people around the world are afflicted by various forms of vision impairment, digital training, which is consistent with accessibility principles, plays a key role in overcoming systemic barriers to educational inclusivity.

The development of education technologies in recent decades has led to a radical transformation of the way in which training is organized and realized. Nowadays, online forms

of training, which were viewed as an extension of traditional education in the past, are central to education systems around the world. Despite this evolution, equal access to digital training remains limited for many social groups, including individuals with vision impairment.

The present article studies the potential benefits and the fundamental challenges involving the online education of people with vision impairment by presenting good practices and innovative approaches from various countries.

Key words: online education, people with vision impairment, inclusive training, international accessibility standards, digital transformation.

2. Филипова, Е. (2026). Помощни технологии и приобщаващо образование за хора със зрителни увреждания. Икономически и социални алтернативи, 32(1), 74–102.

https://doi.org/10.37075/ISA.2026.1.04

Резюме: Настоящото изследване разглежда ролята на помощните технологии в процеса на приобщаващо образование за хора със зрителни увреждания в контекста на дигиталната трансформация. Анализирани са ключови технологични решения като екранни четци, брайлови дисплеи, софтуер за преобразуване на текст в реч, OCR системи, мобилни приложения и инструменти за уеб достъпност, които имат потенциала да премахнат бариерите пред достъпа до образователни ресурси.

Изследването се основава на сравнителен анализ на международни стандарти, нормативни рамки и добри практики, като акцентира върху значението на интегрирането на универсален дизайн за учене и спазването на насоките за дигитална достъпност (WCAG, EN 301 549, EAA и др.). Получените резултати показват, че ефективното използване на помощни технологии в комбинация с подходящи политики и обучителни стратегии допринася за постигането на по-висока степен на равнопоставеност и активна социална интеграция на хората със зрителни увреждания.

Целта на настоящото изследване е да оцени ролята и ефективността на помощните технологии в процеса на приобщаващо онлайн образование за хора със зрителни увреждания чрез сравнителен анализ на международни стандарти, регионални различия и институционални практики.

В рамките на изследването е извършен сравнителен анализ на глобалните бариери, институционалните различия и регионалната наличност на ключови помощни технологии, което позволява по-задълбочена оценка на факторите, влияещи върху дигиталната достъпност.

Ключови думи: помощни технологии, приобщаващо образование, хора със зрителни увреждания, дигитална достъпност, онлайн обучение.

Assistive Technologies and Inclusive Education for People with Visual Impairments

Abstract: The present research examines the role of assistive technologies in the process of inclusive education for people with visual impairments in the context of digital transformation. Key technological solutions such as screen readers, Braille displays, text-to-speech software, OCR systems, mobile applications and web accessibility tools that have the potential to remove barriers to access to educational resources are analyzed.

The research is based on a comparative analysis of international standards, normative frameworks and good practices, emphasizing the importance of integrating universal design for learning and complying with the guidelines for digital accessibility (WCAG, EN 301 549, EAA, etc.). The results obtained show that the effective use of assistive technologies in combination with appropriate policies and training strategies contributes to the achievement of a higher degree of equality and active social integration of people with visual impairments.

The aim of the present study is to evaluate the role and effectiveness of assistive technologies in the process of inclusive online education for people with visual impairments through a comparative analysis of international standards, regional differences and institutional practices.

Within the research, a comparative analysis of global barriers, institutional differences and regional availability of key assistive technologies has been carried out, allowing a more in-depth assessment of factors affecting digital accessibility.

Key words: assistive technologies, inclusive education, visually impaired, digital accessibility, online learning.

Доклади, публикувани в сборници от научни конференции

1. **Филипова, Е. (2003). Икономиката на България на прага на новото столетие. В: Студентска научна сесия. Сборник доклади, 21 май 2003 г. (с. 109–124). Смолян: Филиал на ПУ "Паисий Хилендарски". ISBN 954-8767-07-4.**

Резюме: Докладът разглежда глобализацията като обективен процес, който формира средата за трансформацията и развитието на българската икономика в началото на новото столетие. Представени са промените в икономическото мислене за развитието и последиците от глобализацията в няколко основни направления: глобализацията на производствените процеси и възможностите за включване на български фирми в международни производствени мрежи; търговията като движеща сила на глобализацията и либерализацията на търговията със земеделски продукти, услуги и инвестиции; интегрирането в глобалната финансова система; глобализирането на собствеността и управлението чрез многонационалните корпорации; международната миграция и демографският проблем; присъединяването на България към Европейския съюз; ролята на Международния валутен фонд и Световната банка, както и глобализацията на институциите. Направен е изводът, че България трябва да намери своите ниши в глобалния процес, да провежда предпазлива либерализация и да разработи дългосрочна стратегия за адаптиране към глобалните предизвикателства.

Ключови думи: глобализация, българска икономика, трансформация, либерализация на търговията, чуждестранни инвестиции, Европейски съюз, международни финансови институции.

The Bulgarian Economy on the Threshold of the New Century

Abstract: The paper examines globalization as an objective process that shapes the environment for the transformation and development of the Bulgarian economy at the beginning of the new century. It presents the changes in economic thinking about development and the consequences of globalization in several main areas: the globalization of production processes and the opportunities for Bulgarian companies to join international production networks; trade as a driving force of globalization and the liberalization of trade in agricultural products, services and investments; integration into the global financial system; the globalization of ownership and management through multinational corporations; international migration and the demographic problem; Bulgaria's accession to the European Union; the role of the International Monetary Fund and the World Bank; and the globalization of institutions. The paper concludes that Bulgaria should find its niches in the global process,

pursue cautious liberalization and develop a long-term strategy for adapting to global challenges.

Key words: globalization, Bulgarian economy, transformation, trade liberalization, foreign investment, European Union, international financial institutions.

2. **Филипова, Е. (2010). Епоха на проектното управление. В: Комуникации, информационни технологии и статистика. Актуални проблеми на теорията и практиката. Международна научна конференция по повод 20-годишнината от създаването на специалност "Икономика на съобщенията" към УНСС, 08.10.2010 г. (с. 42–44). София: Университетско издателство "Стопанство". ISBN 978-954-644-206-2.**

Резюме: Докладът разглежда утвърждаването на проектното управление като водещ управленски подход в условията на глобализация на производството и пазарите, непрекъсната динамика на бизнес средата и водеща роля на информационните и комуникационните технологии. Представени са световните тенденции към разширяване на сферата на приложение на управлението на проекти и към формиране на проектноориентирано общество и проектноориентирани организации. Обоснована е необходимостта съвременните ръководители да владеят инструментариума и методите за управление чрез проекти като условие за развитие на иновационния капацитет и конкурентоспособността на организациите. Специално внимание е отделено на значението на проектното управление за България като държава – членка на Европейския съюз, при усвояването на средствата от европейските фондове, както и на недостига на знания, умения и опит в тази област. Направен е изводът, че е необходимо целенасочено изграждане на капацитет и формиране на професионални проектни екипи.

Ключови думи: проектно управление, управление чрез проекти, проектноориентирани организации, конкурентоспособност, европейски фондове.

The Era of Project Management

Abstract: The paper examines the establishment of project management as a leading managerial approach in the context of globalization of production and markets, a continuously changing business environment and the leading role of information and communication technologies. It presents the global trends towards expanding the scope of project management and towards the formation of a project-oriented society and project-oriented organizations. The paper argues that modern managers need to master the tools and methods of management by projects as a prerequisite for developing the innovative capacity and competitiveness of organizations. Special attention is paid to the importance

of project management for Bulgaria as a member state of the European Union in absorbing funds from the European funds, as well as to the shortage of knowledge, skills and experience in this field. The paper concludes that targeted capacity building and the formation of professional project teams are needed.

Key words: project management, management by projects, project-oriented organizations, competitiveness, European funds.

3. **Филипова, Е. (2012). Инструментариум и методологии за управление на проекти. В: Перспективи и предизвикателства пред обучението по бизнес администрация. Юбилейна научна конференция по повод 20 години от основаването на специалност "Управление", 14–15.10.2011 г. (с. 72–73). София: Издателски комплекс – УНСС. ISBN 978-954-323-990-0.**

Резюме: Управлението, базирано на проекти, се утвърждава като ефективен инструмент, посредством който организациите отговарят на промяната, развиват своя иновационен капацитет и като следствие – своята конкурентоспособност. В този смисъл познаването и използването на инструментариума, методите и методологиите за управлението на проекти става необходимост за всеки съвременен мениджър.

Независимо, че проектите се различават по мащаб, срокове на изпълнение, степен на въздействие върху обществения живот и конкретни резултати, всички проекти се подчиняват на едни същи принципи, прилагат се еднакви процедури, преминава се през едни и същи фази на управленския процес. Познаването и прилагането на определени методи и методологии увеличава вероятността за успех. Съществуват редица практики, които не зависят от вида и областта на приложение на проектите. Използването на тези практики, методика и регламенти превръща управлението на проекти в успешен инструмент.

Добрата методология за управление на проекти осигурява рамката, процесите, насоките и техниките за управление на проекти и многократно увеличава шансовете за успех им. Веднъж създадени, процесите, процедурите и формите могат да се използват (може би с малки изменения) във всички бъдещи проекти.

Ключови думи: управление на проекти, инструментариум, методологии за управление на проекти, процеси и процедури, конкурентоспособност.

Tools and Methodologies for Project Management

Abstract: The management based of projects is emerging as an effective tool through which organizations respond to change, develop their innovative capacity and as a

consequence – its competitiveness. In this sense knowledge and use of tools, methods and methodologies for project management is a necessity for any modern manager.

Although the projects differ in scale, timing, degree of impact on society and concrete results all projects are subject to the same principles, apply to the same procedures to pass through the same phases of the management process. Knowledge and application of certain methods and methodologies increasing the likelihood of success. There are many practices that do not depend on the type and scope of projects. Using these practices, methods and regulations project management becomes a successful tool.

Good methodology for project management provides the framework, processes, guidelines and techniques for managing multiple projects and increase their chances of success. Once created processes, procedures and forms can be used (perhaps with minor modifications) in all future projects.

Key words: project management, tools, project management methodologies, processes and procedures, competitiveness.

4. **Филипова, Е. (2016). Иновативни технологични средства за хора със специални потребности. В: Предизвикателства пред информационните технологии в контекста на "Хоризонт 2020". Юбилейна научна конференция, 7–8 октомври 2016 г., Сборник с доклади (с. 290–297). Свищов: Академично издателство "Ценов". ISBN 978-954-23-1188-1.**

Резюме: В докладa се прави опит да се систематизират съществуващите и използвани информационни и иновативни технологии за интеграция на хората със специални потребности в зависимост от техните увреждания и категорията, в която попадат. Целта е да се покаже какви са подобренията и достиженията в информационните технологии, както и иновативни технологични средства, които биха били най-полезни за обучението, интеграцията и трудовата реализация на хората със специални потребности.

Ключови думи: специални потребности (СП), хора със специални потребности, информационни и комуникационни технологии (ИКТ), технологични средства за хора със специални потребности, иновативни технологични средства за хора със специални потребности, хора със сензорни увреждания – слухови и визуални увреждания, хора с физически или мобилни увреждания (увреждане на подвижността).

Innovative Technological Means for People with Special Needs

Abstract: The paper attempts to systematize the existing and applied information and innovative technologies for the integration of people with special needs according to their

impairments and the category into which they fall. The aim is to show the improvements and achievements in information technologies, as well as the innovative technological means that would be most useful for the education, integration and employment of people with special needs.

Key words: special needs (SN), people with special needs, information and communication technologies (ICT), technological means for people with special needs, innovative technological means for people with special needs, people with sensory impairments – hearing and visual impairments, people with physical or mobility impairments (impaired mobility).

Доклади, публикувани в сборници от научни конференции, индексирани в международни бази данни с научна информация

1. **Филипова, Е. (2024). Технически ресурси за подпомагане на хората със зрителни увреждания. В: Иновативни информационни технологии за дигитализация на икономиката. Сборник доклади от Юбилейна научна конференция по повод 55-годишнината от основаването на катедра "Информационни технологии и комуникации", 20 октомври 2023 г. (с. 132–138). София: Издателски комплекс – УНСС. HPC ID 5092 в НАЦИД.**

Резюме: В настоящия доклад се прави опит да се изследва как техническите ресурси и новите информационни технологии и системи ще подпомогнат професионалната реализация на хората със зрителни увреждания. Представена е обобщен списък на техническите средства и информационни технологии, посредством което се прави опит да се улесни връзката работодател – човек със зрителни увреждания с цел професионална реализация.

Ключови думи: хора със зрителни увреждания, технически ресурси, информационни и комуникационни технологии, помощни технологии, професионална реализация.

Technical Resources to Help People with Visual Impairments

Abstract: This report attempts to explore how technical resources and new information technologies and systems will support the professional realization of people with visual impairments. A summarized list of technical means and information technologies is presented, by means of which an attempt is made to facilitate the relationship between an employer and a visually impaired person with the aim of professional realization.

Key words: people with visual impairments, technical resources, information and communication technologies, assistive technologies, professional realization.